

Työhyvinvointi puuhuoltoketjussa - Kuinka puun korjaajat ja kuljettajat jaksavat kyselyn 2019 mukaan?

*Marja Kallioniemi, Janne Kaseva, Aarre Peltola, Arja Anttila,
Esa Katajamäki Luonnonvarakeskus*

Esityksen sisältö

1. Aiempi kirjallisuus & tavoite
2. Ketkä kyselyyn vastasivat?
3. Työhyvinvoinnin teemat
4. Keskeisiä tuloksia nostoina
5. Infograafeja tuloksista
6. Mitkä asiat auttaisivat jaksamaan paremmin?
7. Työhyvinvoinnin haasteet ja mahdollisuudet puuhuoltoketjussa

Aiempi tutkimus- ym. kirjallisuus, ”nostoja”

- Kansallinen metsästrategia, päivitetty 2019: tavoitteena ”**alalla toimivan henkilöstön** monipuolinen, muuttuvia tarpeita vastaava osaaminen ja **työhyvinvoinnin paraneminen**”.
- Puukorjuuyritysten työhyvinvointi (Siukola ym. 2018, mm. kaksi kyselyä); tärkeää huolehtia liiallisesta **henkisestä kuormituksesta** palautumisesta.
- Kymäläinen ym. (2021) harvesterikuljettajat: arvio omasta työkyvystä aleni vastaajan iän lisääntyessä.
- Äikäs ym. (2017; 2019): suomalaisessa puuhankintaorganisaatiossa terveyttä edistänyt työhyvinvointiohjelma; 67 % (4. aloittavaa vuotta) ja 55 % (seurv. 4 vuotta) henkilöstöstä teki elämäntapamuutoksen.

- FAO (2019) metsäsektorilla hyvinvointiin, työoloihin ja työtyytyväisyyteen kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota: erityisesti **riskinarviointi, työsuhdeturva, eristäytyneisyys ja konfliktien mahdollisuus**.
- Kreikassa (Tsioras 2012) työtyytyväisyys oli alhainen, mutta työ metsäalalla oli tärkeä toimeentulon lähde ja mahdollisti asumisen tutussa maaseutuyhteisössä.
- Johansson ym. (2019) ruotsalaiset metsäammattilaismiehet periaatteellisesti vastustustavat sukupuoleen liittyvää tasa-arvotyötä. Metsäalan rakenteita ja puhetapaa tulee suojella modernilta tasa-arvoajattelulta.

Hankkeen tavoite: kysely työhyvinvoinnista

Kohteena **puun korjuusta ja kuljetuksesta** vastaavat sekä tälle työlle edellytyksiä luovat henkilöt.

Otanta: Väestörekisteri, Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto, yritysrekisteri ja *Metsätrans*-lehden ajoneuvorekisterin avulla kokoamat tiedot

Posti- ja verkkokysely 4 000 satunnaisesti valitulle henkilölle syksyllä 2019, vastauksia 1 282, vastausprosentti 32 %.

Linkki julkaisuun "Työhyvinvointi puuhuoltoketjussa"
<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/546603>

Ketkä kyselyyn vastasivat?

-työkoneiden kuljettajia 37 % (n=454)

Kuvat: Erkki Oksanen, Luke

Ketkä kyselyyn vastasivat?

-puun kaukokuljettajia 21 % (n=266), toimihenkilöitä 21 % (n=266)

Ketkä kyselyyn vastasivat?

-metsureita ja
metsätyöntekijöitä
15 % (n=186)

-jokin muu tehtävä
5 % (n=68)

Kuva: Erkki Oksanen, Luke

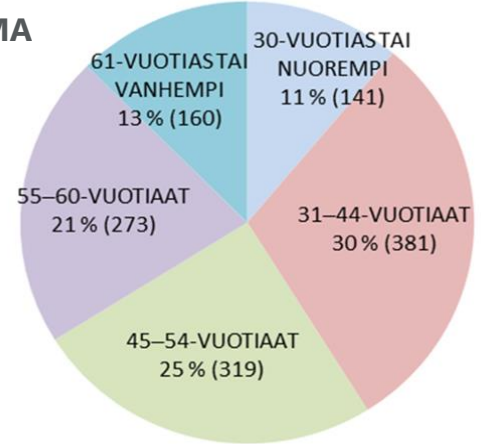
Ketkä kyselyyn vastasivat?

Suurin osa (61 %) oli työskennellyt nykyisessä työtehtävässä yli 10 vuotta, keskimäärin 17 vuotta.

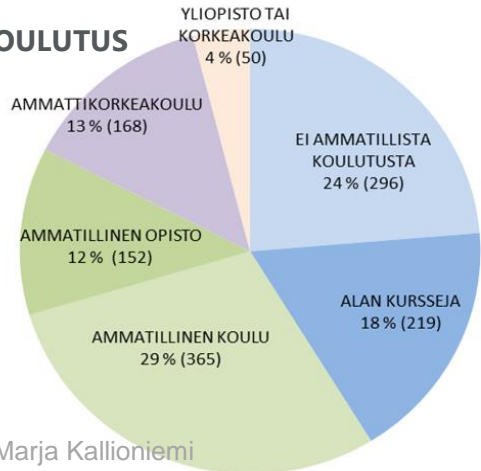
Miehiä 96 % (1 222) ja naisia 4 % (53). Keski-ikä 47 vuotta, naisilla 44 v.

Liki puolet (48 %) vastauksista Pohjois- ja Itä-Suomesta (n=617).

IKÄJAKAUMA

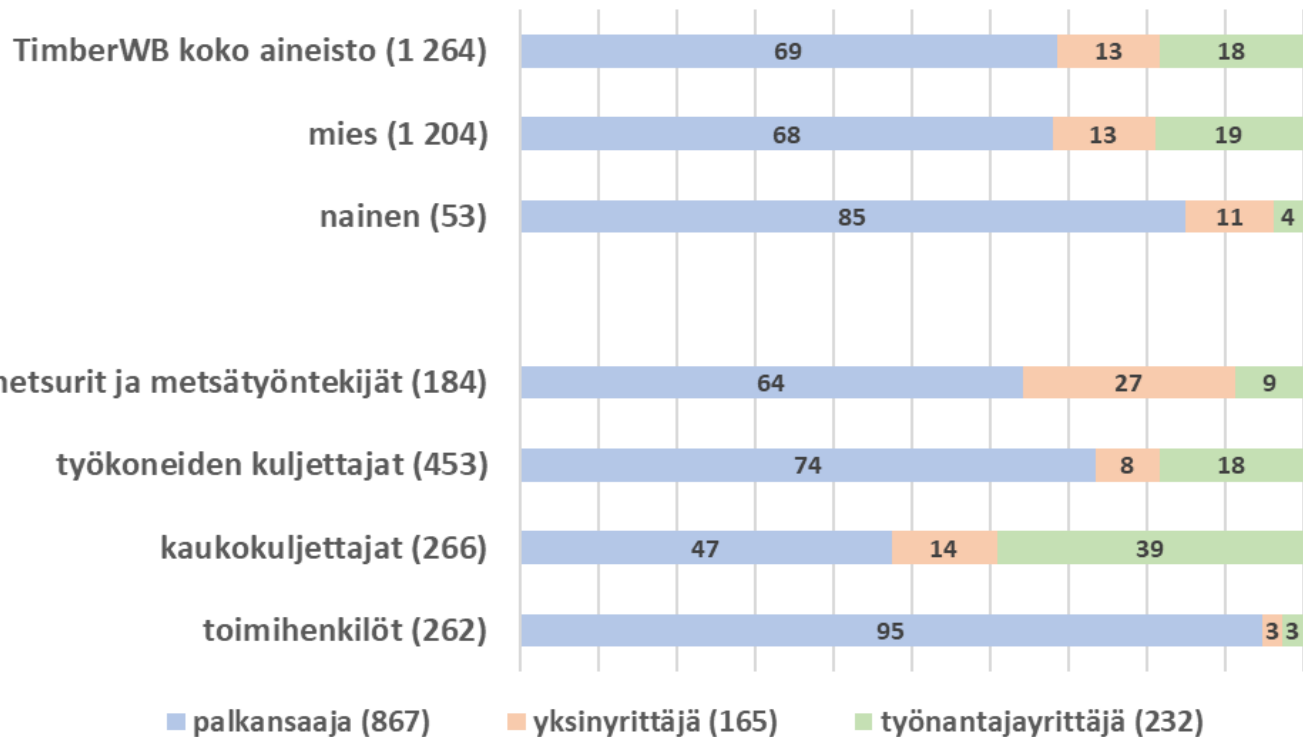

AMMATILLINEN KOULUTUS

Vastaajien ammattiasema

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

A. TYÖMÄÄRÄ JA -TAAKKA

- työtunnit viikossa
- työmäärä jaksamiseen nähden
- töiden ruuhkautuminen

B. TYÖTYYTYVÄISYYS

- tyytyväisyys** nykyiseen työhön, **työoloihin**
- työn merkityksellisyys ja tärkeys
- haitat työympäristössä

C. TYÖKYKY JA TERVEYS

- työkykyindeksi
- terveydentilan aiheuttama mahd. haitta työssä**
- poissaolopäivät sairauden yms. takia
- työskenteleminen sairaana

D. KUORMITTUMINEN

- vaikeuksien kasaantuminen
- poikkeuksellinen väsymys
- työn rasittavuus
- kielteiset tunteet työssä
- stressi
- WHO-5 hyvinvointiasteikko

E. VUOROVAIKUTUS JA SOSIAALISET SUHTEET

- tuki ja apu työssä
- tiedonkulku työssä
- voiko vaikuttaa itseä koskeviin asioihin työssä**
- tyytyväisyys ihmissuhteisiin
- yksinäisyys**

F. PALAUTUMINEN, ELINTAVAT JA JAKSAMISEN TUKI

- palautuminen työkuormituksesta
- nukkuminen
- elintavat: liikunta, lomat, ruokailut, **tupakointi**, alkoholi
- miten parantaa omaa jaksamista

Tuloksia kuormittumisesta

- Verranneaineistojen työllisiin verrattuna kuormittuminen oli vähäisempää metsureilla ja metsätyöntekijöillä, ikääntyneillä vastaajilla, työkoneiden kuljettajilla ja yksinyrittäjillä.
- Stressimittarin (Elo ym. 2003; 2012) mukaan erittäin tai melko paljon stressiä koki 21 % puuhuoltoketjussa (vrt. suomalaisilla työllisillä 8 %) (Perkiö-Mäkelä & Hirvonen 2013).
- Liki puolella (47 %) puuhuoltoketjun vastaajista työ oli henkisesti joko melko tai hyvin rasittavaa (vrt. suomalaisilla työllisillä 27 %). Yli puolet toimihenkilöistä (66 %) ja naisista (62 %) arvioi työn henkisesti melko tai hyvin rasittavaksi.
- Työhön liittyviä kielteisiä tunteita, kuten suuttumusta, vihaa, pelkoa tai häpeää, koki melko usein tai jatkuvasti 16 % puuhuoltoketjun vastaajista, kun suomalaisilla työllisillä vastaava osuus oli 8 % (Perkiö-Mäkelä & Hirvonen 2013). Yleisimpiä kielteiset tunteet olivat 6–10 vuotta alalla työskennelleillä (melko usein tai jatkuvasti 23 %) ja toimihenkilöillä (20 %).

Työtunnit viikossa

Puuhuoltoketjun keskimääräinen työtuntimäärä viikossa (45 h) oli suurempi kuin vuoden 2015 kyselyssä eurooppalaisilla työllisillä (36 h) ja suomalaisilla työllisillä keskimäärin (37 h) (Eurofound 2017).

Työtuntimäärä lisääntyi työkokemuksen karttuessa metsäalalta. Jos ammatillista koulutusta ei ollut tai koulutustaso oli alhainen, viikkotyötuntien määrä oli suurempi.

Huomattavan työtuntimäärä:

- työnantajayrittäjillä (52 h viikossa)
- puun kaukokuljettajilla (52 h; palkansaajat 51 h, yksityrittäjät 54 h, työnantajayrittäjät 53 h)
- työkoneiden kuljettajien työnantajayrittäjillä (53,0 h/viikko) ja
- toimihenkilöiden yksityrittäjillä (52 h/viikko).

Sparks ym. kirjallisuuskatsaus 1997

Tietyt tekijät voivat heikentää (h) voimistaa (v) huomattavan työmäärän vaikutuksia terveydentilaan:

- (h) Fyysinen aktiivisuus työpäivän aikana
- (h) Hyvä työympäristö (ergonomia, meluttomuus ym.)
- (h) Mahdollisuus vaikuttaa työn ajoittumiseen tai työmäärään

- (v) Toistotyö tai paljon huomiointikykyä vaativa työ (esim. ajoneuvon ajaminen)
- (v) Työntekijän ikääntyminen
- (v) Huomattava työmäärä voi lisätä tupakointia, alkoholin käyttöä → terveydelle haitallinen käyttäytyminen

Lancet 2021, pääkirjoitus

- Työmäärä on viime vuosina yleistynyt yhdeksi merkittävimmistä työterveyden vaaroista
→ lisää sydän- ja verisuonitautien sekä aivohalvauksen riskiä ja vaarantaa mielenterveyden.
- Liikaa töitä tekevien määrä on lisääntynyt vuodesta 2000 lähtien varsinkin maissa, joissa tulotaso on alhainen tai keskitasoa. Pitkien työpäivien on puolustettu liittyvän taloudelliseen kasvuun, vaadittuun taloudelliseen tuottoon ja työn epävarmuuteen.
- Tilanteen korjaaminen vaatii laaja-alaista yhteistyötä.
Työterveyden heikkenemisen estäminen on kustannustehokkaampaa kuin seurausten korjaaminen.

Infograafit, työhyvinvoinnin teemat 1/2

Teemat standardoitu samalle asteikolle: keskiarvo nolla, hajonta ykkönen. Tarkastelussa vaihtelut: ammattiryhmät, -asemat, työkokemus metsäalalta sekä miesten ikäluokat ja sukupuoli.

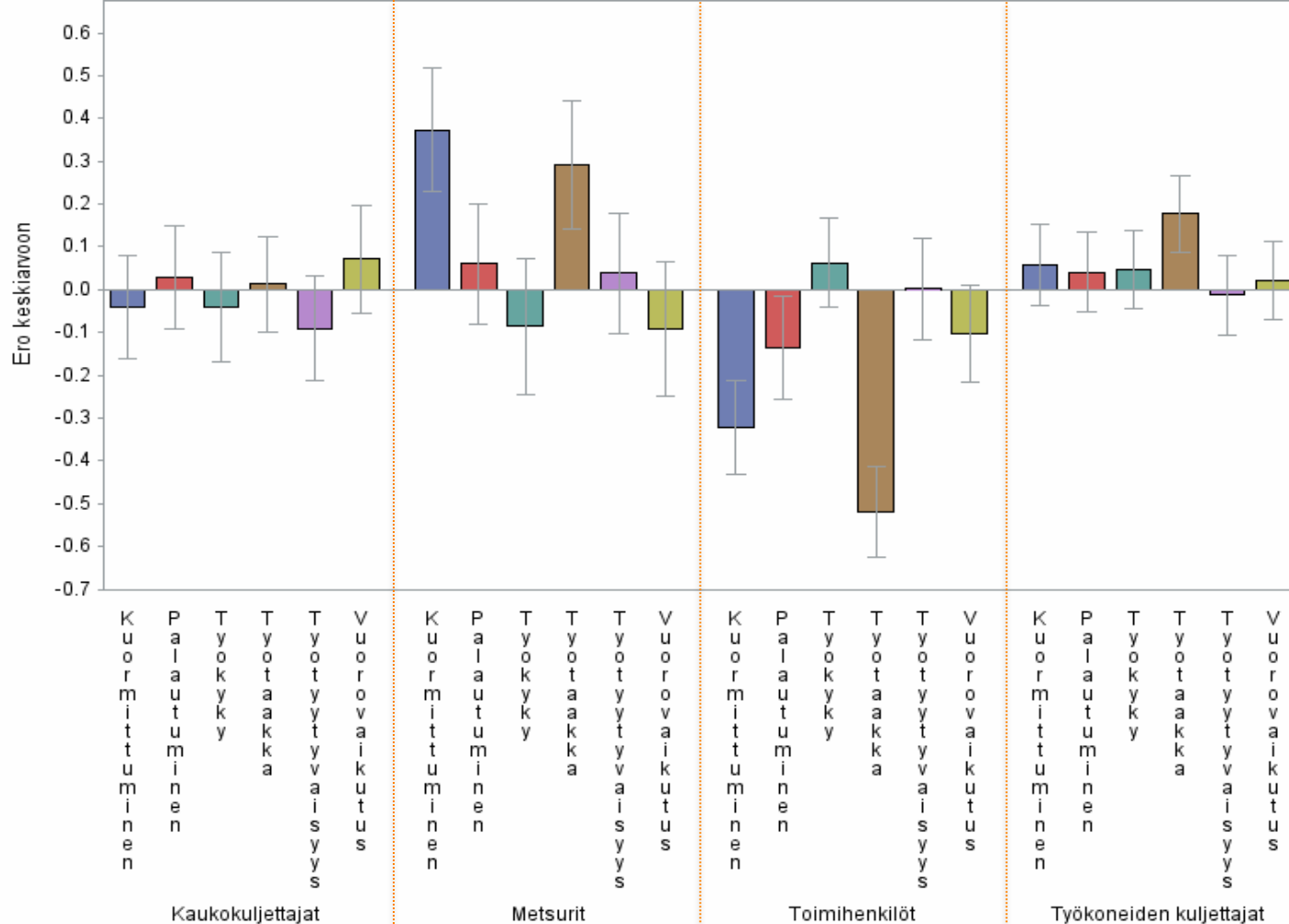
1. Kuormittuminen: työn henkinen keveys/rasittavuus, stressi, poikkeuksellinen väsymys, kielteiset tunteet työssä, vaikeuksien kasaantuminen (Cronbach $\alpha=0.81$).

2. Palautuminen: työn kuormituksesta palautuminen työpäivän jälkeen, uneen liittyvinä ongelmina nukahtamisvaikeuksia, toistuvaa heräilyä (Cronbach $\alpha =0.69$).

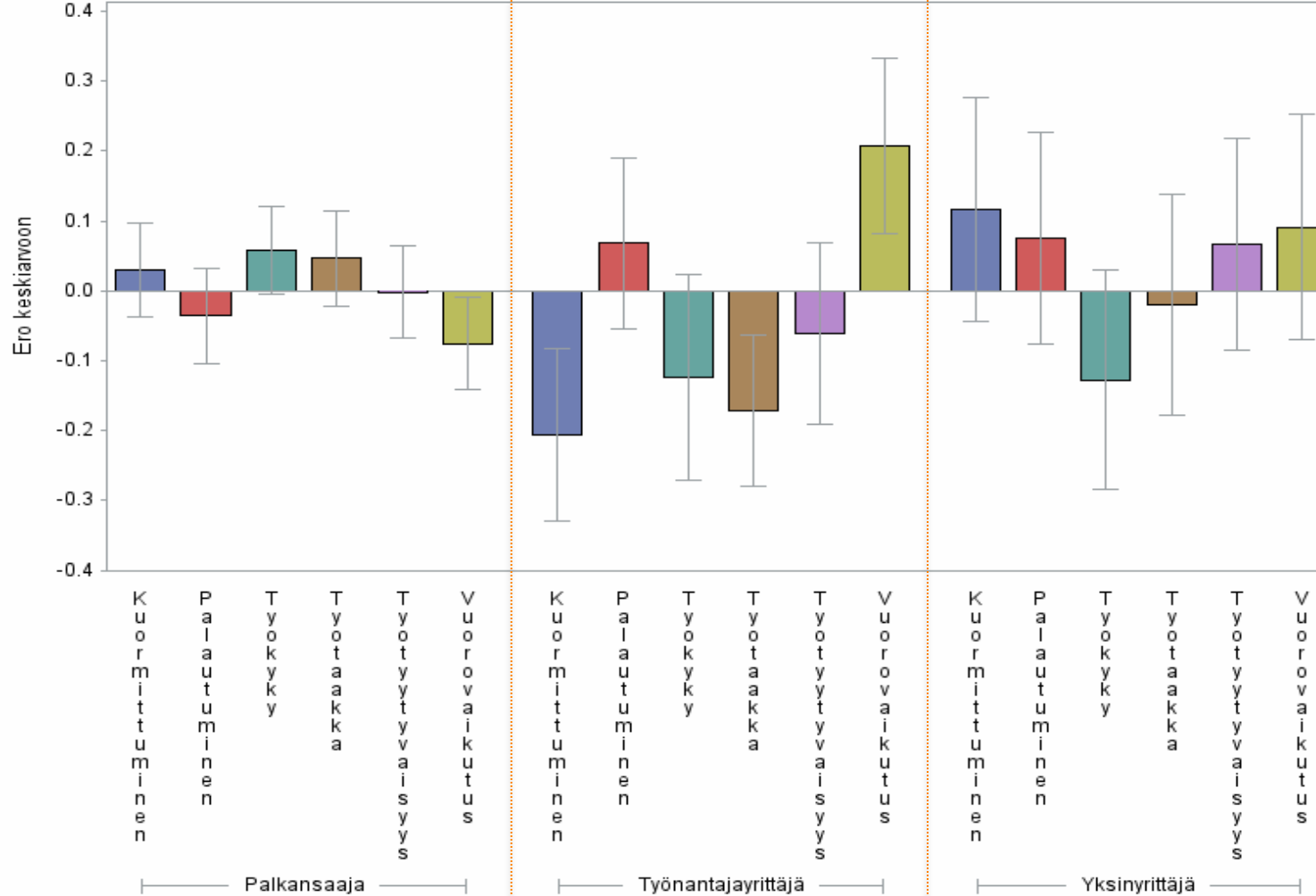
3. Työkyky: työkykypistemäärä, sairauksista yms. haitta työssä, sairauspoissaolot, sairaana työskentely (Cronbach $\alpha=0.67$).
4. Työtaakka: työmäärä jaksamiseen nähden, töiden ruuhkautuminen, toimeliaisuuden ja tarmokkuuden tunne, parempi työn organisointi jaksamisen parantajana (Cronbach $\alpha=0.62$).
5. Työtyytyväisyys: tyytyväisyys nykyiseen työhön, työoloihin, työn merkityksellisyys ja tärkeys (Cronbach $\alpha=0.70$).
6. Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet: työhön liittyvä tiedonkulku, tuki ja apu työkavereilta, voiko vaikuttaa itseä koskeviin asioihin työssä, tyytyväisyys ihmissuhteisiin, yksinäisyys (Cronbach $\alpha=0.67$).

Ammattiryhmät

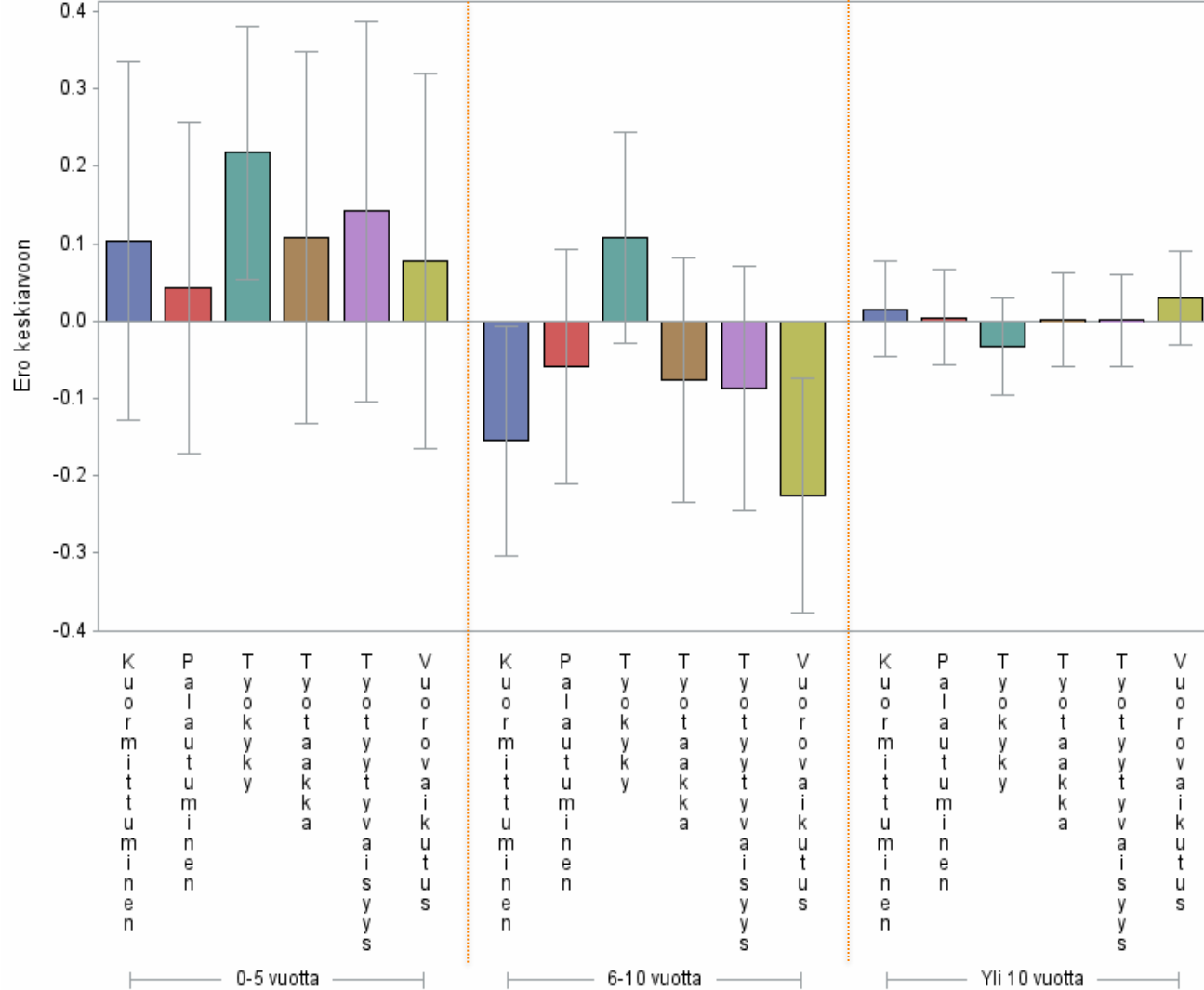
Teemat standardoitu samalle asteikolle: keskiarvo on nolla, hajonta yksi.

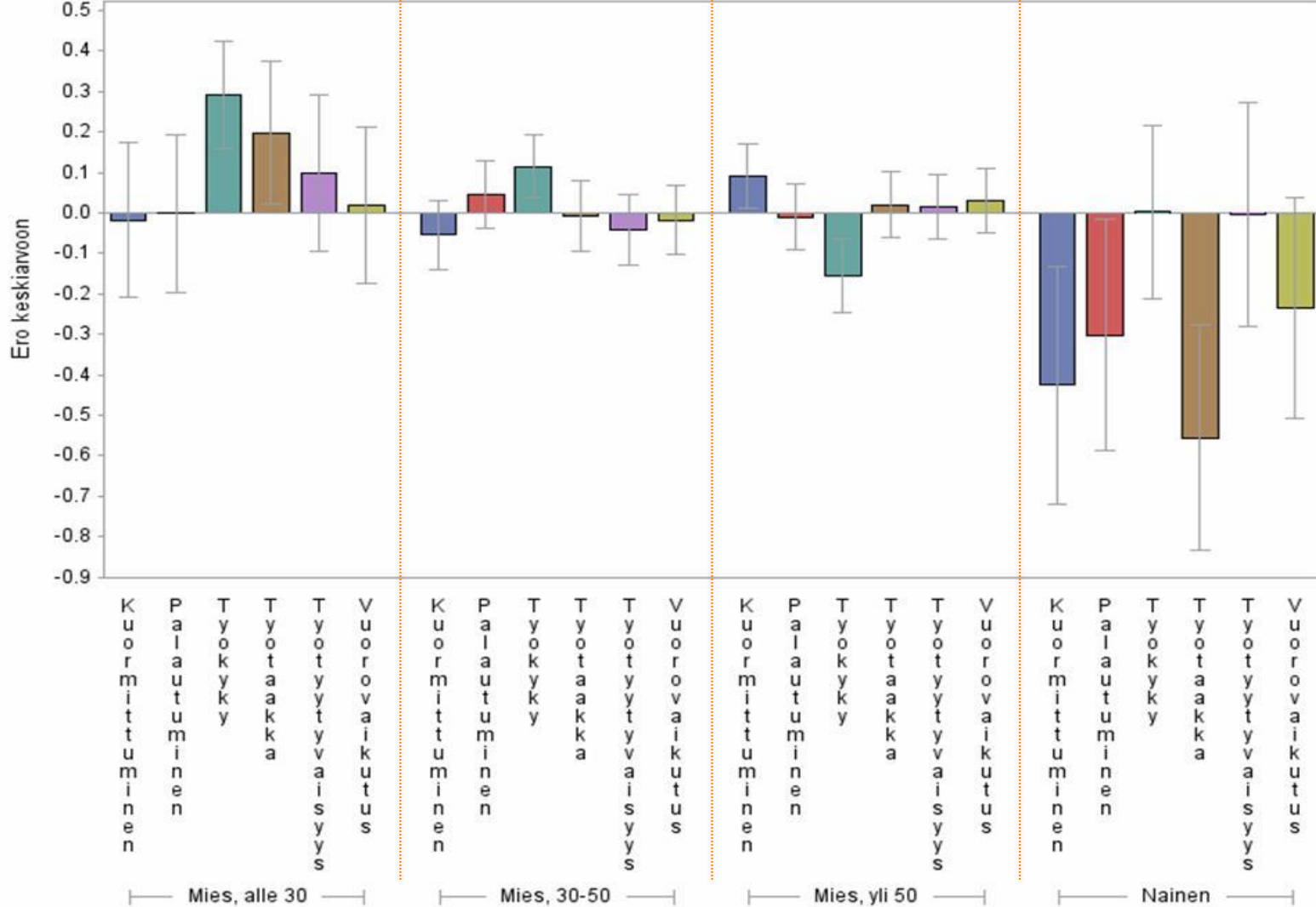
Ammattiasemat

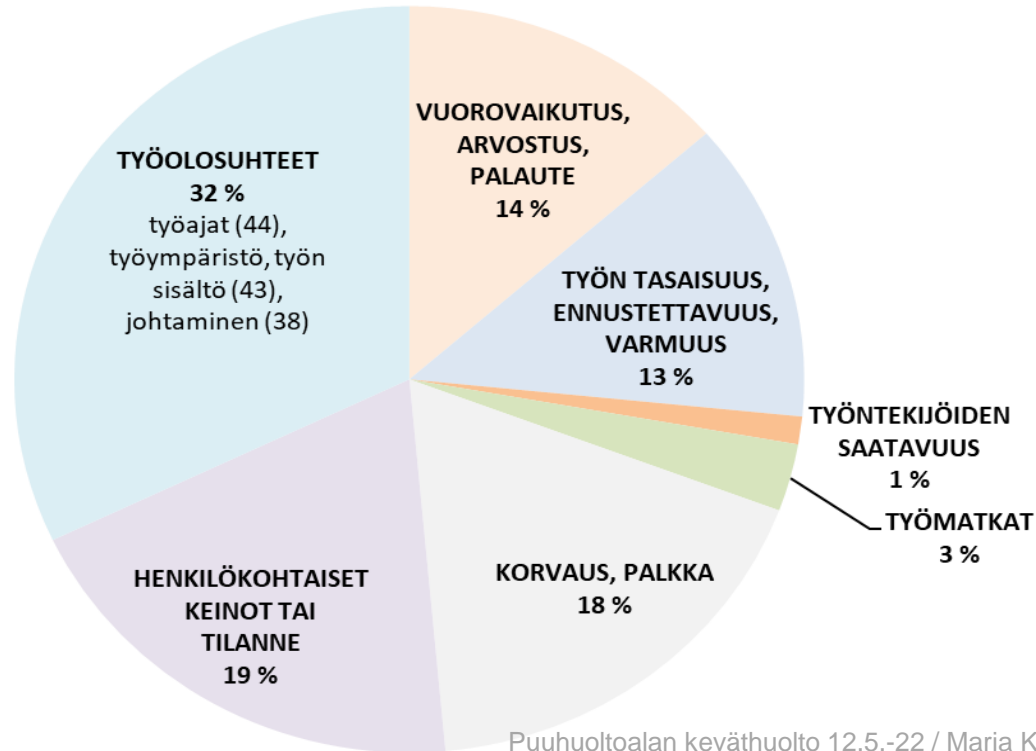
Työkokemus metsäalalla

Naiset ja miehet

Mitkä asiat auttaisivat jaksamaan paremmin?

Vastaajilla oli halutessaan mahdollisuus kirjoittaa avoimia vastauksia kysymykseen ”Mitkä asiat auttaisivat sinua jaksamaan työssäsi paremmin? – Jokin muu, mikä?”

Erilaisia, kysymykseen vastaavia keinoja kirjoitettiin yhteensä 583. Keinot ryhmiteltiin kuvan mukaisten pääotsikoiden alle.

Haasteet ja mahdollisuudet 1/4

1. Puuhuoltoketjussa **työn organisointia** pitäisi parantaa, sillä jokaisen ammattiryhmän jaksamista lisäävien keinojen kärjessä oli "parempi työn organisointi". Ketjua tulisi tarkastella kokonaisuutena, mutta kuka sen tekisi?
Olisiko mahdollista luoda reilun toiminnan puuhuoltoketju?
2. Tarkistuskierron: **naiset puuhuoltoketjussa**. Pääsevätkö kaikki halukkaat sukupuolesta riippumatta puuhuoltoketjun erilaisiin verkostoihin, joissa esim. vaihdetaan tietoja kätevästä työtavoista?
Jaetaanko työtehtävät ja vastuut tasapuolisesti?
Saako esimieheltä ja verkostosta tukea ja palautetta sukupuolesta riippumatta?
Tärkeät kysymykset Miten menee? Miten sujuu työt?

Haasteet ja mahdollisuudet 2/4

- 3. Vuorovaikutus positiivisemmaksi.** Siirrytään positiiviseen ja kannustavaan viestintään erilaisissa verkostoissa. Osa vastaajista toivoi työstään palautetta, osa toivoi ylipäätään ystävällistä puhetta. Hyviksi havaitut käytännöt jakoon. Kysellään ketjun eri toimijoiden kuulumisia.
- 4. Lisätään työhyvinvointia puuhuoltoketjussa huolehtimalla **osaamisesta, ammattitaidosta ja sen kehittamisestä.****

Voitaisiinko esimerkiksi uusista käyttöön tulevista ohjelmista yms. työkaluista laatia nettiin virtuaaliseen oppimisympäristöön perehdytysmateriaalia, johon olisi mahdollista paneutua itselle sopivaan aikaan?

Haasteet ja mahdollisuudet 3/4

5. Puuhuoltoketjun **työn ja työympäristön haittatekijät**: mitä on tehtävissä? Työkoneiden kuljettajien, kaukokuljettajien ja toimihenkilöiden haittana oli pitkään istuminen. Miten puuhuoltoketju voisi selättää tämän haitan?
Tärinältä välttyminen. Yksin työskentelyn haitoilta välttyminen viestintäteknologian avulla(?) Metsureilla työn haittoja oli useita, auttaisivatko paremmat suojaruuvit työn arjessa?
6. Elämäntavat työkykyä tukeviksi: **työkyvyn puskurit kuntoon**.
Mitä voi itse tehdä, jotta työkyky ja jaksaminen säilyisivät mahdollisimman hyvinä?
Esimerkiksi liikunta, säännöllinen ja terveellinen ruokailu, työhuipuista palautuminen, lataava uni, aivojen hyvinvointi ym.

Haasteet ja mahdollisuudet 4/4

7. Puuhuoltoketjun **yrittäjät toivoivat puolueetonta neuvontaa** erilaisten yhteiskunnallisten velvoitteiden, maksujen ja verotuksen osalta. Ohjeistusta mahdollisen työkyvyttömyyden varalle.
8. Puuhuoltoketjussa koetaan, ettei työpanosta arvosteta yhteiskunnassa. Voitaisiinko **puuhuoltoketjussa tehtyä työtä** tuoda enemmän, positiivisesti esiin **yhteiskunnallisessa keskustelussa?** Pienetkin osoitukset ketjun työn ja pitkien työurien arvostamisesta edistäisivät asiaa.

Kiitokset!

Ohjausryhmälle, kyselylomaketta kommentoineille,
jokaiselle kyselylomakkeen täyttäneelle.

Hankkeen rahoittajille:

METSÄMIESTEN
SÄÄTIÖ

Hanketta on rahoittanut Metsämiesten Säätiö. Lahjoitukset ja säätiöfuusiot ovat tärkeä osa Säätiön yleishyödyllisen toiminnan vaikuttavuutta. Lisätietoa www.mmsaatio.fi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Kiitokset kuulijoille!

marja.kallioniemi@luke.fi
puh. 029 532 6207

Kuva: Erkki Oksanen, Luke